

PRÖVNING AV VATTENVERKSAMHET OCH NATURA 2000

Projekt Malmtransporter Kaunisvaara-Svappavaara

Erosionsskydd vid väg 395, Junosuando 11:5

Inom vägplan 395 Palokorva–Junosuando

Pajala kommun, Norrbottens län

Uppdragsnummer 133036, Dnr TRV 2014/83650

SAMRÅDSUNDERLAG AVGRÄNSNINGSSAMRÅD 2020-03-03

Titel: Prövning av vattenverksamhet och Natura 2000, Projekt Malmtransporter Kaunisvaara-Svappavaara. Erosionsskydd vid väg 395, Junosuando 11:5. Inom vägplan Palokorva-Junosuando. Samrådsunderlag avgränsningssamråd.

Utgivare: Trafikverket

Datum: 2020-03-03

Kontaktperson: Gun-Marie Mårtensson

Telefon: 0771 921 921

Konsult: Sweco

Uppdragsansvarig: Thomas Sällström

Prövning vattenverksamhet och Natura 2000: Åsa Kestrup

Foto: Sweco/Roadscanners

Distributör: Trafikverket, Box 809, 971 25 Luleå

Kartor © Lantmäteriet MS2009/09632

Inledning

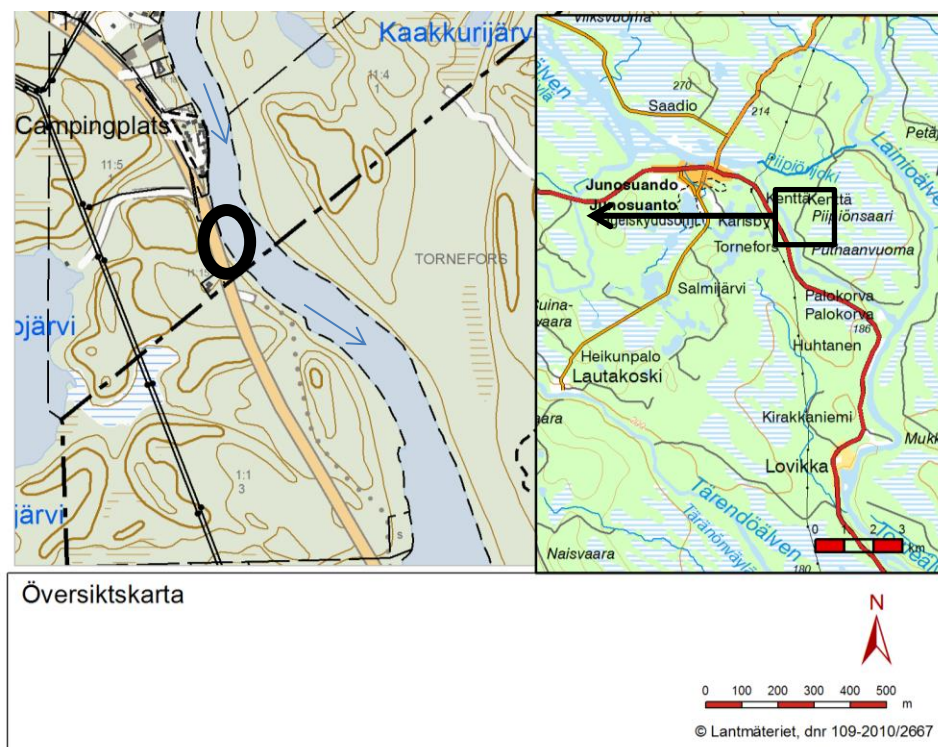
Väg 395 går intill Torneälven söder om Junosuando (figur 1). Älvens pågående erosion kan komma att skada vägen. Ett erosions skydd behöver därför byggas längs stranden på en 90 meter lång sträcka, vilket innebär vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken.

Erosions skyddet planeras anläggas som en del i det så kallade MaKS-projektet där ombyggnation av de vägar som nyttjas för malmtransporter från Kaunisvaara ingår. Samråd har tidigare genomförts för aktuell vattenverksamhet, men processen med tillståndsansökan avbröts i samband med att tidigare gruvdrift avbröts vid en konkurs och ombyggnationerna pausades. Nu pågår ett omtag med planer och bygghandlingar för fortsatt ombyggnation varför denna vattenverksamhet samråds på nytt. Framtagande av vägplan för ombyggnation av vägen mellan Palokorva och Junosuando bedrivs parallellt.

Enligt den bedömning som gjorts av behovet av erosions skydd kommer erosions skyddet att ta upp en areal av ca 1200 m² varav största delen kommer att ligga inom vattenområdet (nivå under högsta högvatten). Trafikverket kommer därför att söka tillstånd hos mark- och miljödomstolen för arbetet. Strandskyddsdispens hanteras också i tillståndsprövningen.

Torneälven är en del av Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Eftersom åtgärderna i vattendraget är av sådan storlek och karaktär att en prövning av vattenverksamheten kommer att göras är det lämpligt att i samband med denna prövning också pröva om åtgärden är tillåtlig enligt Natura 2000-bestämmelserna. Trafikverket kommer därför gemensamt med tillstånd för vattenverksamhet att söka tillstånd enligt 7 kap 28 b § miljöbalken hos mark- och miljödomstolen.

Till ansökningarna ska fogas en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). MKB-processen startas nu om med ett avgränsningssamråd med länsstyrelsen och andra intressenter enligt 6 kap 23 § och 29 § miljöbalken.

Figur 1. Översiktsskarta med berört område markerat med svart ring.

Samråd

När erosionsskyddet byggs kommer arbete att utföras i vattenområdet. Det innebär att det krävs ett tillstånd för vattenverksamhet från mark- och miljödomstolen för arbetet samt en Natura 2000-prövning.

Inför upprättande av tillståndsansökningar ska Trafikverket samråda med de som berörs av projektet. Samråd innebär att Trafikverket informerar om de planerade åtgärderna och ger de som berörs möjlighet att komma med synpunkter eller bidra med ytterligare uppgifter inför kommande planering, projektering och byggande.

Samråd ska i första skedet ske med länsstyrelsen, markägare och andra som kan vara särskilt berörda, till exempel samebyar.

I ett tidigare skede av projektet, år 2015, beslutade länsstyrelsen att projektet kan innebära betydande miljöpåverkan (1st diarienummer 531-8282-15). Eftersom projektet kan innebära betydande miljöpåverkan genomför Trafikverket avgränsningssamråd i en vidare krets, där även berörd allmänhet ingår. Vilka som omfattas av detta samråd framgår av sändlista, se bilaga 1.

Informationen i samrådsunderlaget är en del av underlaget för den miljökonsekvensbeskrivning som upprättas inför kommande Natura 2000-prövning och ansökan om tillstånd till mark- och miljödomstolen.

Områdesbeskrivning

Torneälven rinner i denna del genom ett flackt skogslandskap. Mellan Palokorva och Junosuando går väg 395 bitvis tätt intill älven med utblickar genom en gles skogsridå av gran, björk och tall. Älven, som här är ca 100 meter bred, är ett dominerande landskapselement på sträckan och har stora värden för upplevelsen av landskapet.

På den aktuella platsen är slänten mellan älv och väg ca 10 meter hög och avståndet mellan väg och strandkant är vid normalt vattenstånd ca 20 meter (figur 2 och 3). Släntens längd är ca 150 meter varav en del redan är försedd med erosionsskydd. Slänten är beväxt av skog och sly av mestadels björk och enstaka små granar och tallar.

Strandkanten består av en stenig älvbotten och enstaka stenar/block vid släntå. Jorden består av morän och i släntfoten finns naturligt erosionsskydd i den steniga älvbotten. Fortsatt risk finns för erosion vid höga flöden i älven, som då kan komma att skada vägen. Enligt tidigare genomförd riskanalys bedöms ras ha skett på delar av sträckan och bedömningen görs att aktiv erosion pågår i slänten. Fortsatt erosion kan i värsta fall orsaka att vägen måste stängas av med stora konsekvenser för framkomligheten eftersom alternativa vägar saknas.

Figur 2. Foto med vy från väg 395 norrut i södra delen av sträckan för planerat erosionsskydd

Figur 3. Foto där väg 395 går närmast älven och erosionsskyddet kommer att anläggas

Kunskapsläget

Inom ramen för MaKS-projektet har fyra inventeringar utförts i syfte att skaffa kunskap om miljöns förutsättningar.

En inventering av naturvärden längs vägsträckan har utförts under sommaren 2012. Inventeringen omfattar fjärranalys och analys av befintligt underlagsmaterial samt fältinventeringar med fokus på känsliga miljöer och arter som omfattas av artskyddsförordningen. Inga höga naturvärden har konstaterats i det område som berörs av åtgärden.

En fågelinventering har utförts under sommaren 2012. Inventeringen omfattade hela sträckan Kaunisvaara–Svappavaara och inriktades på rödlistade arter och arter som är särskilt utpekade i artskyddsförordningen. Det berörda området bedömdes inte ha höga värden för fågellivet.

En särskild arkeologisk utredning med anledning av planerade vägåtgärder har utförts av Norrbottens museum år 2012, men ingenting har framkommit rörande aktuellt område. En kulturhistorisk lämning, en kolbotten, har påträffats ca 600 meter söder om det område som berörs av åtgärden.

En kompletterande naturinventering av strandzonen utfördes under sommaren 2014. Denna omfattade en inventering av den terrestra delen samt en biotopkartering av den akvatiska delen för att beskriva naturmiljön samt eftersöka rödlistade arter och arter som är fridlysta med stöd av artskyddsförordningen. Det berörda området bedömdes på land ha låga naturvärden. Det berörda vattenområdet hyser goda förhållanden för vuxen laxartad fisk men det är inte troligt att området där erosionsskyddet planeras påverkar något lek område. Flodpärlmussla påträffades inte i det undersökta området.

Uppgifter om flöde har inhämtats från SMHI. Vattnet når inte ända upp till vägen ens vid extremflöden (Bilaga 2a och 2b).

Riksintressen och Natura 2000

Torneälvens vattensystem innehar höga naturvärden. Älven är av riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap 6 § miljöbalken och utgör en del av Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (figur 4). Torneälven är en av de få stora oreglerade älvarna med ursprungliga, naturligt reproducerande bestånd av östersjölox och havsöring. Bevarandenaspekterna för riksintresse för friluftsliv utgörs av naturstudier, båtsport, kanoting, kulturmiljö och fritidsfiske.

Vattenflödet varierar kraftigt under olika årstider. När vårfloden är som störst ökar flödet mångfalt jämfört med medelflödet. De stora variationerna i flöde beror på att det finns förhållandevis få sjöar inom det stora avrinningsområdet. Vårfloden inträffar vanligtvis under maj månad och is- och vårflodserosionen sätter sin prägel på vegetationen längs stora delar av älvsystemet. Träd- och buskvegetation hålls tillbaka, varvid stränderna blir öppna och domineras av örter, ris och gräs.

I älvsystemet finns ett antal arter och livsmiljöer som förtecknas i EU:s art- och habitatdirektiv (Natura 2000), däribland utter, lax och flodpärlmussla, vidare se tabell 1. Älven är även nationalälv och skyddad mot vattenkraftsutbyggnad enligt 4 kap 6 § miljöbalken.

Tabell 1. Aktualitet för naturtyper och arter, utpekade i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem, i samband med anläggning av erosionsskydd i Junosuando. Endast naturtyper och arter som kan beröras av MaKS projektet beskrivs, se kap Avgränsning.

Kod	Naturtyp/art	Aktualitet
3130	Oligo-mesotrofa sjöar	Berörs ej
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	Berörs ej
3210	Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ	Torneälven är ett naturligt, större vattendrag och en del av ett större system
3260	Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor	Berörs ej
1106	Lax	Torneälven håller ursprungliga, naturligt reproducerande bestånd av östersjölax
1029	Flodpärlmussla	Ingen flodpärlmussla har påträffats vid genomförd inventering i aktuellt område. Inom Pajala kommun finns inga kända lokaler av flodpärlmussla.
1355	Utter	Förekommer i vattensystemet
1163	Stensimpa	Arten allmän och ej hotad i Sverige. Förekommer i vattensystemet

Övriga miljöintressen

Renskötsel förekommer i området som ligger inom Sattajärvi sameby. Området nyttjas som vinterland (januari-mars), men vid tidigare kontakter med samebyn har det inte framkommit att området mellan väg och älv skulle vara av betydelse för rennäringen.

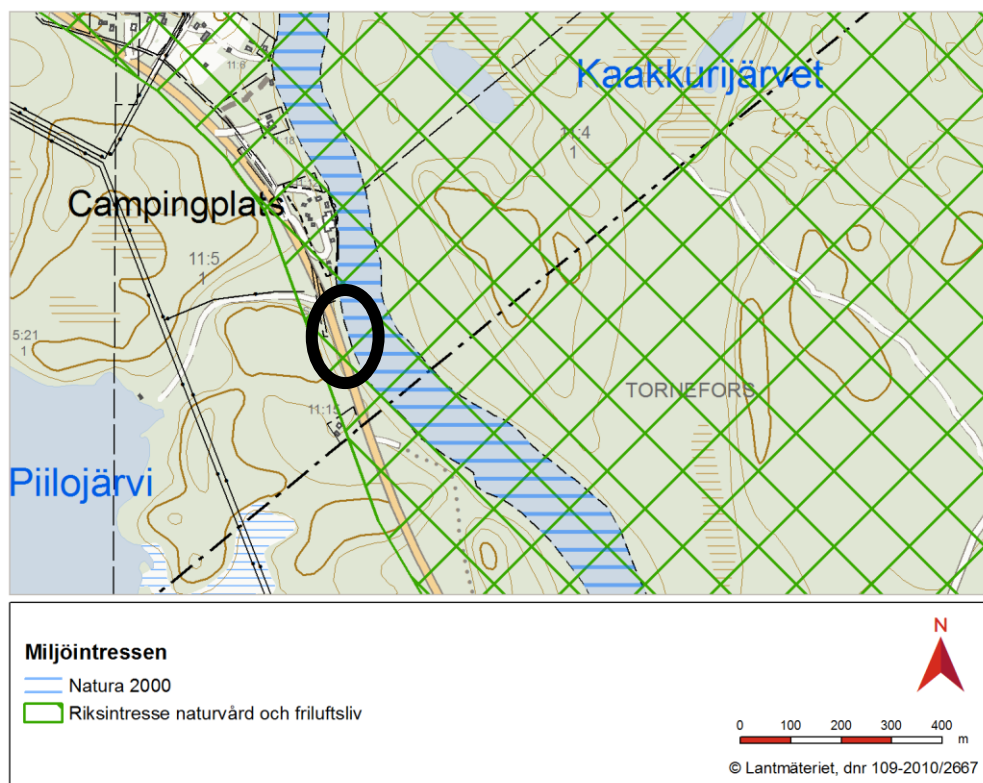
Fisket i älven förvaltas i aktuell del av älven av Junosuando Fiskevårdsområde. Planerat erosionsskydd kommer att anläggas mot fiskevårdsområdets gräns nedströms i älven.

Miljökvalitetsnormer

Detta avsnitt av Torneälven (EU_CD: SE752023-175459) omfattas av fastställda miljökvalitetsnormer för vatten enligt vattendirektivet. Vattendraget har bedömts hålla god ekologisk status. Den kemiska statusen är uppnår ej god pga förhöjda halter bromerade difenyletrar (PBDE), kvicksilver och kvicksilverföreningar. Kvalitetskraven innebär god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus, med undantag för PBDE och kvicksilver och kvicksilverföreningar.

Strandskydd

Älven omfattas av det generella strandskyddet.

Figur 4. Miljöintressen i närområdet. Platsen för erosionsskyddet markerad med svart ring.

Planerad verksamhet

Slänten mellan älv och väg kommer att förstärkas, vilket innebär åtgärder med fyllning över slänten och arbete i vattenområdet. Erosionsskyddets anläggs med sorterad krossten,

80–500 mm, material i ett lager om minst en meter. Utfyllnaden av vägbanken kommer att utföras så att en släntlutning motsvarande cirka 1:2 från vägen ner mot älven erhålls. Åtgärden fordrar att befintlig träd- och buskvegetation på slänten tas bort, men det krossmaterial som tillförs planeras läggas ut på befintlig mark vilket innebär att schakt inte krävs.

Förutsedd miljöpåverkan

Den kommande miljökonsekvensbeskrivningen kommer att behandla konsekvenser och lämpliga försiktighetsåtgärder vid anläggandet av erosionsskyddet. Väsentliga frågor att hantera i MKB:n är i huvudsak påverkan på älven och dess naturvärden, framförallt i anläggningskedet men också i driftskedet efter ombyggnation.

Efter att projektet färdigställts bedöms förutsättningarna för naturmiljön, främst fisk och andra vattenlevande djur, att vara liknande som idag. Erosionsskyddet bedöms kunna utföras med begränsad påverkan på älven. Vegetationen på älvstranden kommer att försvinna i det påverkade området. Stranden förlorar lokalt sin naturliga karaktär. Återetablering av vegetation kan eventuellt bli aktuell i släntens övre del.

Under byggtiden kommer störningar i älven i form av grumling att uppkomma. Uppkomsten av grumling bedöms dock bli begränsad, då utläggning av material sker på befintligt vegetationsskikt utan blottade jordytor. Det finns inga lekbottnar i direkt anslutning till området som kommer att påverkas av åtgärden. Det kan dock inte

uteslutas att det finns lekbottnar nedströms det påverkade området. För att begränsa eventuell påverkan planeras grulande arbeten att inte utföras under förekommande fiskarters vandrings- eller lektid.

Åtgärden medför ingen påverkan på älvens flödesdynamik. Vad gäller risk för att erosionsskyddet skulle orsaka ökad erosion på angränsande delar är bedömningen att vattenflödet inte kommer att ändras i den omfattning som skulle innebära att erosion kommer att ske i stor utsträckning i andra områden.

Miljökonsekvenserna bedöms i huvudsak kunna begränsas att bli lokala och tillfälliga.

Kopplat till anläggningsskedet finns också risk för förorening av vattnet. Miljöfarliga ämnen, främst oljor och bränslen, hanteras under arbetet, men krav kommer att ställas på användning av bränslen och kemikalier, beredskap för olycka, tillgång till saneringsmedel/saneringsmaterial på byggarbetsplatsen samt hur närområdet får nyttjas av entreprenör i anläggningsskedet. I kommande MKB kommer försiktighetsåtgärder att beskrivas.

Avgränsningar

Syftet med avgränsningen är att den specifika miljöbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen ska få lämplig omfattning och detaljeringsgrad.

Tidsmässigt föreslås miljökonsekvenser på kort sikt avse byggskedet, medan konsekvenser på lång sikt avser driftskedet.

Då platsen för planerat erosionsskydd styrs av vägens behov och älvens läge är alternativa lokaliseringar inte aktuella för denna vattenverksamhet. Platsen för erosionsskyddet kommer också att anges som vägområde i den vägplan som är under framtagande för sträckan.

Erosionsskydd kan generellt utformas på olika sätt, t.ex. som utfyllnad med sprängsten, gjutna konstruktioner eller glacis (stensatt sluttning). När det gäller alternativa utformningar har detta utretts tidigare i projektet. Då sprängstenen har en kantig form med hög friktion kilar materialet fast och hålls på plats i slänten. Rund natursten skulle kräva en betydligt större dimension på materialet jämfört med sprängsten för att få ett stabilt erosionsskydd. Att fylla ut med sprängsten i vattenområdet har därmed bedömts vara det mest lämpliga alternativet utifrån driftsäkerhet och kostnadseffektivitet.

I arbetet med miljöbedömning för prövning av vattenverksamheten föreslås miljökonsekvensbeskrivningen för vattenverksamheten avgränsas till att fokusera på påverkan på naturmiljön (vatten och strand), med särskild inriktning på de arter och naturtyper som avses skyddas i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem i ett anläggnings- och driftskede.

Påverkan på förekommande riksintressen och miljö kvalitetsnormer kommer att beskrivas.

I och med att inga kända forn- eller kulturlämningar finns i det aktuella området föreslås påverkan på kulturmiljön avgränsas bort, liksom påverkan på människors hälsa/boendemiljön då det saknas bebyggelse i området. Påverkan på areella näringar bedöms kunna avgränsas bort då varken jord- eller skogsbruk bedrivs i nämnvärd omfattning på platsen, i området mellan älv och väg.

Permanent och tillfällig påverkan på friluftsliv, inklusive fiske, samt landskapsbilden kommer att beskrivas, men påverkan bedöms bli liten och lokal, både sett från vägen och älven.

Projektets fortsättning

Efter samrådet kommer inkomna synpunkter att sammanställas i en samrådsredogörelse.

Därefter färdigställer Trafikverket en ansökan om tillstånd för vattenverksamhet samt Natura 2000-prövning och lämnar dessa till Mark- och miljödomstolen. I ansökan ingår en beskrivning av projektet och en miljökonsekvensbeskrivning. Om Mark- och miljödomstolen medger tillstånd kan de ställa villkor för projektet, bland annat för att minska miljöpåverkan. När vägplanen vunnit laga kraft och tillstånd för vattenverksamheten har givits kan arbetena utföras.

Med laga kraftvunnen vägplan kommer Trafikverket att ha rådighet för aktuell vattenverksamhet.

Information om hantering av personuppgifter

Trafikverket behöver spara och behandla personuppgifter om de som berörs av projektet, så som namn, adress, e-postadress, telefonnummer, fastighetsbeteckning, samt inkomna synpunkter. Syftet med en sådan behandling är att kunna uppfylla skyldigheten enligt 6 kap. 30 § MB att samråda med de enskilda som kan antas bli berörda av sökt verksamhet. I samband med prövning måste myndigheten dessutom redovisa vilka berörda som bjudits in till samråd samt vilka eventuella synpunkter som inkommit. Vissa insamlade personuppgifter och synpunkter kan komma att bli offentliga i anledning av offentlighetsprincipen. Personuppgifter hanteras enligt GDPR.

Personuppgifter har inhämtats från Lantmäteriets fastighetsregister. Vi tillämpar vid var tid gällande integritetslagstiftning vid all behandling av personuppgifter. Den rättsliga grunden för att behandla dessa personuppgifter är således att den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige.

Insamlade personuppgifter kommer att sparas till dess tillståndsprövningen avslutats. De personuppgifter vi behandlar delas med de personuppgiftsbiträden vi använder för att kunna utgöra våra tjänster och fullgöra våra skyldigheter gentemot de som berörs av projektet. Vi kan även komma att dela insamlade personuppgifter med en tredje part, förutsatt att vi är skyldiga att göra så enligt lag. Däremot kommer dina uppgifter aldrig att överföras till ett land utanför EU.

Personuppgiftsansvarig är Trafikverket. Trafikverket kan kontaktas av den enskilde vars personuppgifter insamlats om denne vill få information om de uppgifter som insamlats, för att begära rättelse, överföring eller för att begära att behandlingen begränsas, för att göra invändningar eller begära radering av insamlade uppgifter. Detta görs enklast genom att kontakta angiven projektledare/kontaktperson.

Klagomål på vår behandling av insamlade personuppgifter kan framföras till tillsynsmyndigheten Datainspektionen.

Bilagor

Bilaga 1. Sändlista

Bilaga 2a. Planritning

Bilaga 2b. Profilsnitt

Källor

Enetjärn Natur. 2012. Inventering och bedömning av naturvärden längs befintlig väg. Rapport daterad 2012-12-10.

Enetjärn Natur. 2012. Utredning, inventering och bedömning av påverkan på fåglar inför förväntad trafikökning på befintlig väg. Rapport daterad 2012-11-30.

Licab 2015. Naturinventering av strandzon vid Torneälven, Junosuando 11:5.

Norrbottnens museum. 2012. Väg 99, 395, E10 Svappavaara – Kaunisvaara. Arkeologisk utredning i samband med planerad upprustning och breddning av väg 99,395 och E10, sträckan Svappavaara – Kaunisvaara. Kiruna kommun och Pajala kommun. Norrbottens län. Rapport 2012:21 Arkeologi.

Trafikverket. 2012. PM Förutsättningsanalys Torne och Kalix älvsystem, MaKS. Utförare: Vectura

Vägverket – Banverket. Tyrens. 2008. Vägledning Grumling.

Länsstyrelsen i Norrbotten. 2007. Bevarandeplan Natura 2000 Torne och Kalix älvsystem.

Länsstyrelsernas karttjänst, GIS underlag oktober 2019

VISS Vatteninformationssystem Sverige november 2019
<http://www.viss.lansstyrelsen.se>

Sametinget. November 2019. Underlag för planering. www.sametinget.se

Sweco, Riskreducerande objekt, Stabilitetskontroll väg 395, Junosuando

Riksantikvarieämbetet. November 2019. Forsök www.raa.se